

УДК 621.3

Кінаш І.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних технологій
Подільський державний аграрно-технічний університет

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Kinash I.A.,
cand.sc.(econ), assoc. prof., assistant professor of the
department of information technology
Podolsky State Agricultural and Technical University

ENERGY SAVING AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Постановка проблеми. Життєдіяльність економіки, забезпечення потреб населення будь-якої держави великою мірою визначається функціонуванням низки базових галузей, в тому числі паливно-енергетичного комплексу, і зокрема електроенергетики, а також ефективним (раціональним) використанням енергії на підприємствах.

На розвиток господарюючих суб'єктів в нашій країні негативний вплив складає висока частка енергетичних витрат у витратах виробництва, яка на підприємствах становить у середньому 8–12% і має стійку тенденцію до зростання у зв'язку з великим моральним і фізичним зносом основного обладнання та значними витратами при транспортуванні енергетичних ресурсів [1].

Одним з визначальних умов зниження витрат на підприємствах і підвищення ефективності виробництва в цілому є раціональне використання енергетичних ресурсів. Разом з тим енергозберігаючий шлях розвитку української економіки можливий тільки при формуванні та подальшій реалізації програм енергозбереження на окремих підприємствах, для чого необхідно створення відповідної методологічної та методичної бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні концепції розвитку систем управління енергозбереженням сьогодні представлені різними підходами, напрямками та школами. Дослідженню проблем інноваційного розвитку в промисловості з метою підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів присвячені праці вітчизняних вчених І.А. Башмакова, В.В. Бушуєва, А.Ф. Дьякова, В.Б. Жузе, Ю.М. Когана, Г.В. Никифорова, С. Сорокіної, В.А. Устинова та низки інших. У зарубіжній літературі ці проблеми досліджені в роботах Д. Денвіса, Б. Дугласа, Дж. Кепплера, Б. Санто, Р. Фостера, Ш. Хан-сіна, К. Хінч та ін.

Аналіз результатів їх досліджень засвідчує необхідність подальшого вивчення і обґрунтування ефективності енергозаощадження на основі виявлення стримуючих чинників впровадження енергозберігаючих заходів на підприємствах.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування ефективності енергозаощадження, розкриття сутності поняття «Енергозбереження», його принципів, а також виявлення основних факторів, стримуючих впровадження енергозберігаючих заходів на підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Життя людського суспільства визначається бажаннями людей і здатністю їх задоволення. Економіка людських товариств знаходиться в тісній залежності від стану енергетичної бази, від тих ресурсів, які складають цю базу. Загальним правилом є те, що рівень соціально-економічного розвитку на тому чи іншому історичному етапі визначається кількістю спожитої енергії на людину [2].

На початку 90-х років Дж. Едвард узагальнив велику кількість різних оцінок енергоспоживання в світі на ХХІ ст., заснованих на різних методологічних підходах, сформувавши прогноз до 2100 року. Згідно з цим прогнозом, до 2100 р. споживання енергії збільшиться майже в 2 рази – до 22 млрд. т умовного палива.

У найближчі десятиліття (до 2030 р) споживання енергоресурсів у світі зросте до 16,7 млрд. т умовного палива на рік. При цьому споживання нафти збільшиться до 7,1 млрд. т умовного палива в 2020 р, а в наступні десять років знизиться до 6,9 млрд. т умовного палива, газу зросте до 4 млрд. т умовного палива у 2030 р, вугілля – теж до 4 млрд. т умовного палива. Баланс енергоспоживання по енергоносіях в найближчі 30 років принципово не зміниться. Роль нафти у світовому паливно-енергетичному балансі залишиться визначальною [3].

Починаючи з 40–х років, будуть стійко зростати обсяги вироблення та використання атомної енергії, енергії біомаси, сонячної, вітрової, геотермальної та інших видів ВНДЕ (поновлювані та невичерпні джерела енергії). Не можна виключати, що реально частка атомної енергії та енергії термоядерного синтезу виявиться більшою. У структурі енергоспоживання в другій половині XXI ст. в міру вичерпання дешевих ресурсів знизиться частка вуглеводневих енергоносіїв і знову зросте роль вугілля, але на базі нових технологічних і екологічно чистих рішень. Споживання вугілля в кінці XXI ст. досягне 6,5 млрд. т умовного палива, що складе близько 30% усієї використовуваної первинної енергії.

Сфера енергетики складно, найчастіше досить опосередковано, визначає характер суспільно-політичного устрою, ціннісні орієнтири, соціальну психологію, різні сторони суспільно-політичних відносин. Поява нового енергоресурсу завжди кардинально змінює життя людського суспільства. Але при цьому залишаються в дії старі види енергоресурсів, а значить, і зберігаються відповідні даному виду енергоресурсів форми господарського життя в ролі рудиментів відповідних типів минулого життя. Зростаюче різноманіття енергоносіїв супроводжується ускладненням господарських зв'язків і суспільних відносин.

Українська енергосистема створювалася як невід'ємна частина системи енергозабезпечення ЄСРП. Мабуть, у цій, як ніякій іншій, галузі української економіки за роки незалежності так і не відбулося структурних реформ [4]. Затягування реалізації енергозберігаючих заходів завдає значних економічних збитків підприємствам і відбивається на загальній соціально-економічній та екологічній ситуації в країні. Для запобігання фінансових втрат при формуванні сукупності енергозберігаючих заходів потрібна розробка та вдосконалення методів оцінки ефективності програм енергозбереження, що враховують багатоваріантність використання джерел інвестицій, призначених для їх реалізації. Зменшення енергетичної складової у витратах виробництва дозволить отримати додаткові кошти для забезпечення прийняттого рівня морального та фізичного зносу технічного обладнання [5, с. 4-7].

Енергозбереження – це комплексна багатоцільова та довготривала проблема. Вона повинна вирішуватися такими методами, щоб зацікавити в зниженні раціонального витрачання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) не тільки державу, а й кожного виробника та споживача палива й енергії. Економічний інтерес, який базується на взаємовигідності в ринкових умовах, – головна вимога, що лежить в основі вирішення цієї проблеми [6].

У заводській практиці енергозбереження може проявлятися в найрізноманітніших формах, що залежить від галузевої приналежності підприємств, типу виробництва, рівня механізації й автоматизації виробничих процесів.

Формами прояву енергозбереження можуть бути: зниження енергоємності продукції; зміна в структурі енергоспоживання в сторону заміни більш дефіцитних енергоносіїв менш дефіцитними; зниження рівня забруднення навколишнього середовища; збільшення коефіцієнта корисного використання енергії в усіх сферах економіки, супроводжуване практично одночасним зростанням економічної ефективності самого енергогосподарства.

Все це визначає необхідність різкої активізації енергозберігаючої політики на підприємствах, покликаної наростити виробничий капітал їх енергогосподарств, перевести їх економіку в режим енергозбереження.

Перехід до ринкових відносин вимагає вирішення питань зниження витрат на енергоресурси за рахунок використання науково-технічних, економічних та організаційних заходів енергозбереження. Одне з головних завдань полягає в розробці нової методології вдосконалення та розвитку принципів управління енергозберігаючої політикою з тим, щоб вона органічно вписувалася в діяльність всього підприємства і не суперечила його виробничій політиці. Лише в цьому випадку діяльність підприємства на ринку буде дійсно ефективною.

Тим часом стає очевидним той факт, що забезпечити не тільки розвиток, але і навіть збереження системи управління енергозбереженням підприємства на досягнутому рівні надзвичайно складно без визначення умов ефективного їх застосування в системі управління підприємством.

Наявність вищевикладених проблем викликає потребу в пошуку і розробці принципово нових наукових положень, спрямованих на підвищення ефективності енергоспоживання на підприємстві.

На багатьох підприємствах вирішенню проблеми підвищення ефективності використання енергоресурсів приділяється певна увага, і сама по собі ця проблема не є новою. Проте характерною рисою реалізації енергозберігаючої політики в промисловості все ще залишається емпіричний підхід до визначення найбільш значущих і економічно ефективних енергозберігаючих заходів. Досягнуті успіхи впровадження енергозберігаючих технологій поєднуються з великими витратами.

Основною причиною такого становища є недостатня розробленість методів досягнення цілей і завдань інноваційних перетворень при реалізації енергозберігаючих заходів. У більшості випадків реалізується проект, раціональний лише з точки зору підтримки технологічного процесу. При цьому, як правило, відсутні строго обґрунтовані оцінки ефективності інвестицій в енергозберігаючі проекти та раціонального розподілу інвестиційних ресурсів енергозбереження.

В даний час широко розробляються в основному проблеми, пов'язані з технічними аспектами реалізації енергозберігаючих заходів. Наукове опрацювання проблем економіки енергозбереження по переліку питань знаходиться на недостатньому рівні [7].

У той самий час слід зазначити недостатній рівень досліджень у цій галузі сучасної теорії та практики управління інноваційним розвитком систем енергозбереження в промисловості. Більш того не в повному обсязі вивченою залишається і проблема визначення структури інноваційного потенціалу енергозбереження на промислових підприємствах, а також його ефективного використання.

Поняття «енергозбереження» та «енергоефективність» дуже взаємопов'язані. Дійсно, саме по собі «Енергозбереження» в дослівному розумінні цього слова не є самоціллю. Ніхто зараз не ставить завдання зберегти енергію за всяку ціну, адже можна було б її тоді зовсім не витратити, а закрити все, погасити світло та зупинити всю технологію або знизити потребу в енергії до мінімуму. Це було б рівнозначно заклику до припинення розвитку людства. Тобто енергія підпорядковується закону збереження, а отже, її не можна зберегти. Проте поняття «Енергозбереження» широко використовується у світовій практиці – «Energy Saving», «Energy Conservation» (англ.), «Energieeinsparen» (нім.), але в це поняття вкладається більш загальний зміст. Наприклад, зниження питомої витрати твердого палива на одиницю виробленого 1 кВт год в узагальненому вигляді призводить до «збереження» палива в надрах землі, яке буде витрачено для цієї ж мети, але в більш довгостроковій перспективі, тим самим показується збереження цього енергоресурсу на певний період часу.

Є й офіційне визначення поняття «енергозбереження» – комплекс заходів щодо реалізації правових, організаційних, наукових, виробничих, технічних та економічних заходів, спрямованих на ефективне (раціональне) використання (і економічне витрачання) ПЕР і на залучення в господарський оборот поновлюваних джерел енергії [8, с. 51–52].

У Законі України «Про енергозбереження» поняття «Енергозбереження» має наступне визначення: енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економічне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних і правових методів [9, ст. 283].

Сучасне енергозбереження базується на трьох основних принципах: раціональне використання електроенергії, включаючи пошук і розробку нових джерел енергозбереження; повсюдне використання як побутових, так і промислових приладів обліку та регулювання витрати електричної та теплової енергії; впровадження новітніх технологій, що сприяють скороченню енергоємності виробництва.

Виходячи з цього, в енергозбереженні виділяють наступні групи заходів, що забезпечують ефективне енерговикористання та раціональне використання ПЕР: науково-технічні; організаційно-економічні; нормативно-технічні; інформаційні; правові [10].

Науково-технічні заходи з енергозбереження спрямовані на розробку та використання у виробництві нових способів і пристроїв, що відрізняються високою енергоефективністю.

Організаційні заходи з енергозбереження підрозділяються на організаційно-масові та організаційно-технічні.

Однією з умов забезпечення дбайливого та раціонального використання палива та енергії, скорочення їх втрат у виробництві є здійснення на підприємствах організаційно-масової роботи, спрямованої на економію ПЕР. Форми та методи цієї роботи різноманітні і на кожному конкретному підприємстві мають свої особливості.

Програми організаційно-технічних заходів (ОТЗ) з економії палива, теплової та електричної енергії розробляються на всіх рівнях управління та групуються за основними напрямками економії щодо виробництва продукції: вдосконалення технології виробництва; поліпшення використання та структури виробничого обладнання; поліпшення використання палива та енергії у виробництві; підвищення якості сировини та застосування менш енергоємних його видів; інші заходи.

Вихідними даними для розробки планів організаційно-технічних заходів щодо економії палива, теплової та електричної енергії у виробництві є:

- основні напрямки енергетичної політики України;
- завдання по зниженню норм витрати палива, теплової та електричної енергії на планований період, встановлені вищестоящими відомствами, Держкомітетом з енергозбереження та енергетичного нагляду;
- програми з вирішення науково-технічних проблем та комплексного використання природних ресурсів;
- пропозиції про використання в національному господарстві досягнень науково-технічного прогресу, результатів закінчених науково-дослідних, проектно-конструкторських робіт;
- стандарти на машини та обладнання; результати аналізу використання палива, теплової та електричної енергії у виробництві за попередні роки;
- результати енергетичного аудиту та аналіз програми енергозбереження;

– енергетичні баланси підприємств; раціоналізаторські пропозиції, а також результати робіт з економії паливно-енергетичних ресурсів, досягнуті передовими підприємствами.

Економічні заходи щодо ефективного енерговикористання включають систему гнучких цін на енергоносії та універсальні тарифи; податкову політику та заходи матеріального стимулювання економічного енергоспоживання.

До нормативно-технічних заходів з енергозбереження відносять дії щодо створення відповідних стандартів та інших нормативно-технічних і керівних документів із забезпечення ефективного енерговикористання та раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів.

Інформаційні заходи з енергозбереження включають проведення інформаційно-технічних семінарів, виставок, конференцій, симпозіумів з даної тематики, а також інформування населення через засоби масової інформації (преса, телебачення, радіо) про основні дії з раціонального використання енергії як на виробництві, так і в побуті.

Всі вищевідзначені заходи з енергозбереження мають бути підкріплені відповідною правовою базою.

В рамках енергогосподарства підприємства розрізняють первинні та вторинні енергоресурси. Первинні – це енергоресурси, що надходять на підприємство в готовому для споживання вигляді або спеціально вироблювані безпосередньо на підприємстві для здійснення технологічних або допоміжних, сервісних цілей. Вторинні енергоресурси, або «Енергетичні відходи», – це енергоресурси, які утворюються як попутні при здійсненні технологічних процесів. У таблиці 1 представлені можливі види первинних і вторинних енергоресурсів, що утворюють енергетичні потоки всередині підприємства.

Таблиця 1

Види первинних і вторинних енергоресурсів підприємства

Первинні енергоресурси	Вторинні енергоресурси
<ol style="list-style-type: none"> 1. Паливо: вугілля, кокс, горючі сланці, відходи деревини, торф, природний газ. 2. Теплова енергія (пара, гаряча вода). 3. Електрична енергія. 4. Стиснене повітря. 5. Холодоагенти (рідкий азот, кисень, фреон). 6. Технологічна та господарсько-питна вода 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Технологічні газові та рідинні відходи. 2. Конденсат. 3. Відпрацьований пар. 4. Органічні відпрацьовані розчинники. 5. Димові гази. 6. Біогаз. 7. Стічні води. 8. Вентиляційні викиди та ін.

Джерело: адаптована автором

Система енергозабезпечення підприємства може бути розділена на підсистеми за видами енергоносіїв. У кожній з цих підсистем можуть бути виділені джерело енергії, система розподілу, споживачі, утилізатори енергетичних відходів. По взаємному розташуванню джерела енергії та споживачів розрізняють системи центрального та місцевого енергопостачання. Всі підсистеми енергозабезпечення передбачають резервування, яке визначається категорією споживача. Підсистеми енергозабезпечення різними енергоносіями, як правило, взаємопов'язані як у структурному, так і режимному відношенні.

Одним з основних первинних енергоресурсів на підприємствах є паливо. Йому відповідає система паливозабезпечення. Паливо на підприємствах спалюється в перетворювальних енергоустановках для виробництва теплової або електричної енергії, а також може служити для здійснення технологічних процесів, наприклад, на металургійних, енергетичних, коксохімічних, нафтопереробних підприємствах. В залежності від потреб виробництва паливо може використовуватися в твердому вигляді: вугілля, кокс, горючі сланці; в рідкому вигляді: мазут, дизельне паливо, бензин; в газоподібному: природний газ, технологічні газові відходи.

Основними первинними енергоресурсами на будь-якому сучасному підприємстві є електрична і теплова енергія. Серед первинних енергоресурсів, які широко застосовуються для технологічних цілей, слід назвати стиснене повітря та холодоагенти (рідкий азот, кисень, фреон). Стисле повітря виробляється на заводських компресорних станціях, електропривод яких здійснюється потужними синхронними електродвигунами. Заводи з технологічним споживанням зріджених газів використовують власні станції зрідження або сховища привезених холодоагентів.

До систем енергозабезпечення відносяться також системи постачання технологічної та господарсько-питної води, каналізації, очищення й утилізації стічних вод. Сучасні технології очищення виробничих вод дозволяють забезпечити зворотну рециркуляційну систему водопостачання з отриманням біогазу, який є паливом для вироблення теплової або електричної енергії.

Розглянемо основні напрями споживання та використання перерахованих енергоресурсів. У цільовому аспекті слід розрізнити споживання енергоресурсів на технологічні потреби та допоміжні виробничі й господарсько-побутові потреби підприємства.

Технологічне енергоспоживання включає наступні способи застосування енергоресурсів:

– палива – в різних печах і сушильно-випарних пристроях для технологічної обробки матеріалів та виробів: нагрівання й плавки металів, обпалювання будівельних матеріалів, термічної переробки палива, отримання перегрітої пари, гарячої води, сушки сировинних матеріалів і виробів і т. д. ;

– електричної енергії – для електроприводу (синхронні й асинхронні електродвигуни, двигуни постійного та змінного струму) технологічних механізмів і машин для електронагріву в дугових плавильних печах, електрозварювання, процесів промислової електротермії: індукційного нагріву (гарт, плавка, штампування, кування й ін.) і діелектричного нагрівання (сушка, склеювання, спікання та ін.), для систем управління й автоматики;

– теплової енергії – для нагріву (пропарювання, сушіння) сировини та готової енергії стисненого повітря – для пневмоприводу, пневмотранспорту, очищення, обдування сировини або готового продукту;

– енергії холодоагентів – для процесів охолодження, заморожування сировинних, проміжних, готових матеріалів і виробів;

– енергії потоків води та інших рідин – для обмивання, очищення технологічних поверхонь, охолодження, перенесення робочих речовин і т.п.

Допоміжні виробничі та господарсько-побутові енерговитрати включають витрати енергії на забезпечення функціонування систем освітлення, опалення, вентиляції, кондиціонування, водо- і газопостачання, очищення та утилізації виробничих відходів, приводів механізмів власних потреб підприємства чи фірми, пристроїв вироблення стисненого повітря, теплової, електричної енергії для технологічних процесів, внутрішньозаводського транспортування, складування сировини та готової продукції тощо. Таким чином, це енерговитрати, не пов'язані з основними технологічними процесами та безпосереднім випуском продукції.

Як вже зазначалося, є великі потенційні можливості для енергозбереження. Але є й багато факторів (бар'єрів), які перешкоджають використанню більшої частини ефективних з енергетичної точки зору процесів.

Бар'єри на шляху ефективного енерговикористання можна умовно класифікувати на фінансові, управлінські, адміністративні, юридичні та ринкові.

Висновки з проведеного дослідження. Для вирішення питань в галузі енергозбереження необхідно активне втручання держави, яке з часу здобуття незалежності в Україні зводилося переважно до вирішення проблем дефіциту енергоносіїв та подоланню труднощів з оплатою за імпорт.

Абсолютно очевидно, що стимулювання ефективного використання енергії є важливим фактором, що забезпечує зменшення дефіциту національного платіжного балансу, що підвищує конкурентоспроможність промисловості на міжнародному ринку, а також знижує шкідливі викиди в навколишнє середовище. Найважливішим завданням для досягнення енергозбереження в широкому сенсі цього слова є пошук необхідних етапів і побудова системної стратегії енергозбереження, яка дозволить подолати бар'єри на його шляху, тобто необхідною умовою для досягнення енергоефективності в Україні є руйнування «критичної маси» негативних перешкод. На сьогоднішній день програми енергозбереження розробляють зазвичай експерти технологічного сектора, не знайомі з економічним механізмом енергозбереження. У зв'язку з цим більшість наявних програм не містять оцінок економічного ефекту і не створюють стимулів до енергозбереження.

Таким чином, енергозбереження має бути одним з пріоритетних напрямів економічної політики підприємства. У той же час сьогодні пильної уваги заслуговує оцінка ефективності енергозбереження та її складових, яку необхідно враховувати при подальшій розробці цільових програм енергозбереження та сценаріїв їх реалізації.

Література

1. Єрмілов С.Ф. Сучасна енергетична політика України: необхідні складові у макровимірі / С.Ф. Єрмілов // Енергозбереження. – 2009. – № 7. – С. 2–5.
2. Коржубаев А.Г. Прогноз глобального енергозбереження: методологія, кількісні оцінки, практичні висновки / А.Г. Коржубаев // Енергозбереження. – 2010. – № 5. – С. 44–51.
3. Находов В.Ф. Енергозбереження та проблема контролю ефективності енергокористування / В.Ф. Находов // Промислова електроенергетика та електротехніка. – 2009. – №1. – С. 34–42.
4. Єрмілов С. Енергетичний розвиток України в макроекономічному та екологічному контексті: проблеми сьогодення і майбутнього / С. Єрмілов // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. – 2010. – №2. – С. 69–70.
5. Сталінський Д.В. Резерви енергозбереження на підприємствах гірничо-металургійного комплексу. Основні завдання та перспективи їх реалізації / Д.В. Сталінський, В.А. Ботштейн, В.В. Лісова // Екологія і промисловість. – 2008. – № 1. – С. 4–7.
6. Чернов С.К. Управління високоінтелектуальними проектами – механізм ефективного вирішення проблем енергозбереження / С.К. Чернов // Інтегровані технології та енергозбереження. – 2011. – № 1. – С. 30–34.
7. Михайленко І.Д. Політика енергозбереження, потенціальні можливості енергозбереження в Україні / І.Д. Михайленко // Енергозбереження. – 2012. – № 1. – С. 3–8.

8. Гейман М.І. Ще раз про енергозбереження на підприємствах / М.І. Гейман // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. – 2009. – № 5. – С. 51–52.
 9. Закон України «Про енергозбереження» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 30. – Ст. 283.
 10. Ільясов В.А. Шляхи впровадження ефективного управління енергоресурсами / В.А. Ільясов // Енергозбереження. – 2011. – № 2. – С. 2–3.

References

1. Ermilov, S. (2009), "Modern the energy policy of Ukraine: the necessary components in the macro dimension", *Enerhozberezhennia*, no. 7, pp. 2-5.
2. Korzhubaev, A. (2010), "Forecast the global energy saving: methodology, quantitative evaluation, the practical conclusions", *Enerhozberezhennia*, no. 5, pp. 44-51.
3. Nakhodov, V. (2009), "Energy saving and the problem of control of efficiency of the energy saving", *Promyslova elektroenerhetyka ta elektrotekhnika*, no. 1, pp. 34-42.
4. Ermilov, S. (2010), "Energy development of Ukraine in the macroeconomic and environmental context: problems of the present and future", *Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 2, pp. 69-70.
5. Stalinskyi, D.V., Botshtein, V.A. and Lisova, V.V. (2008), "Reserves of energy saving at the enterprises of mining and metallurgical complex. Main tasks and prospects of their realization", *Ekolohiia i promyslovist*, no. 1, pp. 4-7.
6. Chernov, S. (2011), "Management of highly intellectual projects - a mechanism of the effective problem solving energy savings", *Intehrovani tekhnologii ta enerhozberezhennia*, no. 1, pp. 30-34.
7. Mykhailenko, I. (2012), "The policy of energy saving, potential energy saving opportunities in Ukraine", *Enerhozberezhennia*, no. 1, pp. 3-8.
8. Heiman, M. (2009), "Once again about energy saving at the enterprises", *Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 5, pp. 51-52.
9. Zakon Ukrainy «Pro enerhozberezhennia» (1994), Law of Ukraine "On energy saving", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 30, Art. 283.
10. Iliasov, V. (2011), "Ways of implementation of effective management of energy resources", *Enerhozberezhennia*, no. 2, pp. 2-3.

УДК 005.336.4:005.342

Семенова В.Г.,
 к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства
 Одеський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЄЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Semenova V.H,
 cand.sc.(econ), assoc. prof., assistant professor
 of the department of enterprise economy
 Odessa National Economics University

COMMERCIALIZATION MANAGEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY OF ENTERPRISES

Постановка проблеми. Ефективність діяльності вітчизняних підприємств у сучасних ринкових умовах господарювання напряму залежить від стратегічної спрямованості на інноваційні перетворення, постійне оновлення асортименту продукції та послуг, впровадження новітніх технологічних процесів. Важливим перспективним напрямком діяльності є формування інтелектуальної власності підприємств та активне просування об'єктів інтелектуальної власності на ринок. Світова практика показує, що сьогодні компанії орієнтуються не тільки на здобутки у сфері виробництва, а й у нарощуванні інтелектуального капіталу. Процеси інтеграції у світове господарство вимагають активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні як важливого чинника підвищення конкурентоспроможності у світовому ринковому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного формування і використання інтелектуальної власності підприємств досліджували такі науковці, як В.Д. Базилевич [1], М.В. Вачевський [2], Л. Федулова [3], П.М. Цибульов [4] та ін. В своїх дослідженнях науковці висвітлили теоретичні основи та практичні аспекти формування інтелектуальної власності підприємств в Україні. Питанням комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності присвятили свої роботи Н.О. Крикун [5], А.І. Яковлев [6], С.М. Ілляшенко, П.А. Орлов, В.М. Гриньова [7], І. Мазур [8] та ін.